

**Visaugstāk vērtēto 15 godalgoto grāmatu izlase Lielajos lasīšanas svētkos -
Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijas 2021 noslēgums
aizritējis Ukrainas zīmē.**

2021. gada “Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijas” kolekciju veidoja 28 grāmatas no 8 izdevniecībām. Tās bija 11 oriģinālliteratūras grāmatas un 17 tulkojumi no 10 valodām – igauņu, lietuviešu, somu, zviedru, ukraiņu, franču, angļu, vācu un nīderlandiešu. Pirmo trīs vietu atzinību ieguvušas 7 oriģinālliteratūras grāmatas un 8 tulkojumi.

Lūk, uzvarētāji:

5+ grupā:

- 1.vieta** – Agnese Vanaga “Pagalma enciklopēdija jeb kas tad tas?” (il. Agate Lielpētere. Zvaigzne ABC, 2020)
2.vieta – Juris Zvirgzdiņš “Kapteiņa zirdziņš” (il. Mārtiņš Zutis. Liels un mazs, 2020)
3.vieta – Bens Berants “Bubuļbailes” (tulk. Gunta Apse. Latvijas Mediji, 2020)

9+ grupā:

- 1.vieta** – Halina Vdovičenko “36 un 6 kaķi” (tulk. Māris Salējs. Latvijas Mediji, 2020)
2.vieta – Mika Kerenens “Armando” (tulk. Daila Ozola. Pētergailis, 2020)
3.vieta – Ieva Melgalve, Elizabete Lukšo-Ražinska “Emī un Rū. Robota sirds. (Tuta Media, 2020)

11+ grupā:

- 1.vieta** – Sāra Penipārkere “Pakss” (tulk. Laura Bebre. Zvaigzne ABC, 2020)
2.vieta – Dzintars Tilaks. “Šausmiņa” (Zvaigzne ABC, 2020)
3.vieta – Ulf Starks “Bēguļi” (tulk. Jolanta Pētersone. Liels un mazs, 2020)

15+ grupā:

- 1.vieta** – Džeina Šteinberga. “Lasītāja” (Zvaigzne ABC, 2020)
2.vieta – Dženija Hana “Visiem zēniem, kurus esmu milējusi” (tulk. Krista Betija Samauska. Zvaigzne ABC, 2020)
3.vieta – Katrīna Randela “Čells, Sofija un Parīzes jumti” (tulk. Māra Poļakova. Jāņa Rozes apgāds, 2020)

Vecāku žūrija:

- 1.vieta** – Laura Vinogradova “Upe” (Zvaigzne ABC, 2020)
2.vieta – Delfine de Vigāna “Lojalitātes” (tulk. Inta Šmite. Jāņa Rozes apgāds, 2020)
3.vieta – Kristīne Ulberga “Kariete uz Santjago” (Dienas Grāmata, 2020)

Piektdien, 2022.gada 18. martā, tiešsaistē Latvijas Nacionālajā bibliotēkā (LNB) notika LNB lasīšanas veicināšanas programmas “Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija 2021” svinīgais **noslēguma pasākums**. Ceremonijas ierakstu iespējams noskatīties LNB *Youtube* lapā. Programmas uzdevums, no tās pirmsākumiem 2001.gadā, ir palīdzēt satikties grāmatām un to lasītājiem, nodrošināt plašāku piekļuvi nesen izdotām grāmatām un ar pozitīviem stimuliem rosināt lasītāju kopienas veidošanos un komunicēšanu gan Latvijā, gan latviešu diasporas centros 30 pasaules valstīs. Kopumā programmā iesaistījās **859 skolas un bibliotēkas**, radot labvēlīgus apstākļus lasīšanai un sarunām par grāmatām. **15630 lasītāji** vecumā no 5 gadiem līdz pat sirmam vecumam sniedza arī rakstisku vērtējumu par izlasīto, autori jau saņēmuši grāmatu vērtējumus.

Lieli lasīšanas svētki aizritēja solidaritātes noskaņā ar kara ciešanu plosīto Ukrainu. Tulkotājs Māris Salējs, saņemot balvu par 9+ vecumgrupas lasītāju visaugstāk vērtēto grāmatu - **ukraiņu rakstnieces Halinas Vdovičenko grāmatu “36 un 6 kaķi”**, aizkustinājumā atzina, ka bērnu žūrija ir vispatiesākā un godīgākā žūrija. Savā un autore vārdā viņš pateicās visiem vērtētājiem un nolasīja emocionāli ļoti skaudro, bet gaišu cerību pilno ukraiņu rakstnieces tikko sarakstīto **pasaku “Mākoņu puzlis”**: “Atskrēja ļaunas uguns lapsenes. Tās bez žēlastības iznīcināja visu virs zemes. Nodedzināja mājas un dzelzceļus, iznīcināja vilcienus un tiltus, kalniņus, batutus un šūpoles. Pieaugušie cīnījās uz dzīvību un nāvi ar trakajām lapsenēm, pieaugušie centās aizsegt debesis no nāvējošajiem dzeloņiem – bet nebija ar ko. [...] Mākoņu puzlis sadega ugunī. No tā pāri nepalika nekas. Nekas, izņemot divus paglābušos gabaliņus. Viens atradās starp grāmatas lapām, cits bija iekritis zemē, kā aizmirsta sēkliņa.” Pasaka stāsta par bērniem, kuriem izdodas ar mākoņu puzli kā kupolu, ko var noturēt tikai iztēles un domu spēku, aizvērt debesis. “Viņi nezināja, kas tas nav iespējams. Un tādēļ to paveica.” To Māris Salējs novēlēja arī visiem pieaugušajiem.

Izdevniecības “Latvijas Mediji” vadītāja Evija Veide savā apsveikuma runā atzīmēja, ka bērnu žūrija Halinas Vdovičenko grāmatu lasīja pagājušajā gadā, kad mazie lasītāji vēl nepazīna Ukrainas karoga krāsas un nezināja pilsētu nosaukumus. Grāmata “36 un 6 kaķi” ir laba bērnu grāmata un tajā tautība un vieta nav svarīgas, atzina izdevēja. “Šī grāmata ir prieka sēkliņa, un drosme ir viena no šīs grāmatas morālēm”.

Tik lieli panākumi **oriģinālliteratūrai** lasīšanas veicināšanas programmas 21 gada pastāvēšanas laikā nav bieži novēroti. Lasītājs pieprasa nozīmīgus, interesantus stāstus, ar kuriem identificēties. Agneses Vanagas **“Pagalma enciklopēdija jeb kas tad tas?”** mudina būt vērīgiem, būt iejūtīgiem cilvēkiem. Vairāk nekā 1500 visaugstāko vērtējumu piemērs ir kādas Suntažu vidusskolas bibliotēkas lasītājas pārdomas: “Cik šī bija gudra grāmatas! Es tik daudz jauna uzzināju, man patika arī, kā tas bija uzrakstīts, lai visi saprastu. Patika, ka kaķis bija apmierināts ar dzīvi laukos, es arī dzīvoju laukos. Turpmāk uzmanīgāk vērošu, kas notiek manā pagalmā”.

Par **Jura Zvirgzdiņa “Kapteiņa zirdziņu”** saņemtas šādas Limbažu novada Alojās pilsētas bibliotēkas lasītājas pārdomas: “Sirsnīga grāmata. Man arī ir koka zirdziņš, es mēģināšu neaizmirst savas mantas, glabāšu un reizēm paskatīšos, lai nav viņas bēdīgas. Paņēmu vēlreiz šo grāmatu bibliotēkā lasīt”. **Ievas Melgalves un Elizabetes Lukšo-Ražinskas “Emī un Rū. Robota sirds”** izdevēja Marta Selecka: “No televīzijas seriāla izauga grāmata, no seriāla skatītājiem – lasītājiem”. Arī rakstnieku **Dzintaru Tilaku sajūsmīna augstais novērtējums grāmatai “Šausmiņa”**, bērnu vērtējumus viņš pārslasījis jau vairākkārt un daudz par tiem domājis. Aizkustināta bija arī grāmatas **“Lasītāja” autore Džeina Šteinberga**: “Vai es drīkstu priecāties? Lai nepieļautu, ka ļaunais uzvar, ir jāpriecājas”. Rakstnieces debija sākotnēji nebija iecerēta kā grāmata jauniešiem, bet tā ir uzrunājusi 15+ auditoriju un rosinājusi uz pārdomām. Kāds Limbažu Valsts ģimnāzijas lasītājs raksta: „Manuprāt, šī grāmata lieliski atspoguļo, cik tālu tehnoloģijas var attīstīties, ka tās var pārņemt cilvēku prātus. Šī grāmata palīdz nonākt pie viedokļu dalījuma un dažādības, mākslīgais intelekts var būt ne tikai cilvēces bieds, bet arī sabiedrotais, kas var palīdzēt cilvēkiem veikt vairākus uzdevumus”.

Arī Vecāku žūrijas visaugstāk novērtētā ir tieši oriģinālliteratūra. **Lauras Vinogradovas “Upe”** ieguvusi 1.vietu, autore vērtējumā svarīgākais ir dzīvot patikšana un salīdzinājumā - upes nebeidzamais tecējums. Savukārt, lasītāja no Indras raksta: “Tā aizkustināja, lasot galvenās varones pārdzīvojumus. Ja sirdij nav miera, tad ir ļoti grūti pilnvērtīgi dzīvot, un ļoti labi, ja var paņemt atelpu un smelties no dabas

spēku un enerģiju, lai sakārtotu savu iekšējo stāvokli”. Ievērojamu atzinību saņēmusi **Kristīnes Ulbergas “Kariete uz Santjago”**. No Talsu novada Īves bibliotēkas ir saņemts šāds vērtējums: “Svētceļojums - tie ir ne tikai noietie kilometri, bet vispirms tas ir ceļš pie sevis. Un šis dažreiz ir grūtāks, nekā fiziski noietie kilometri un noberztās kājas. Un, protams, katram vecumam arī skatījums uz pasauli ir savādāks”.

Tulkotās literatūras visaugstāk novērtēto grāmatu vidū ir zviedru bērnu literatūras ikona – **Ulfs Starks ar grāmatu “Bēguļi”**, kas atstājusi spēcīgu iespaidu uz lasītājiem. Bauskas novada Gailišu bibliotēkas lasītāja raksta: “Grāmata lika man daudz domāt. Vai pēc nāves ir dzīve, vai radi satiekas tur debesīs, jo vecaistēvs dzīves beigās pārvērtās un vēlējās zināt gudrus vārdus, lai satiktu vecmāmiņu debesīs. Grāmata lika domāt, kā jāizturas pret vecomāti un vecotēvu, kamēr viņi vēl ir šeit, es mīlu viņus un tagad rūpēšos vairāk, nākšu biežāk ciemos un palīdzēšu darbiņos”.

Igaunijā dzīvojošā somu rakstnieka **Mika Kerenena grāmata “Armando”** rāda multietnisku sabiedrību, stāsta, kā komunicēt vienam ar otru, cienot un jūtot atbildību par līdzilvēkiem. Tulkotāja Daila Ozola pauda savu prieku par grāmatas panākumiem: “Vecāki runā citā valodā. Mazajam zēnam neklājas viegli, taču viņš uzvar ar drosmi. Tādi bērni ir nevis jāatstumj, bet jāatbalsta”. Interesanti, ka grāmata Igaunijā ir bijis pasūtījuma darbs Tallinas centrālās bibliotēkas konkursam, autors priecājas par latviešu lasītāju augsto novērtējumu integrācijas tēmu risinošajam stāstam.

Vecāku žūrijas kolekcijas viens no visaugstāk vērtētajiem darbiem ir franču rakstnieces **Delfīnes de Vigānas grāmata “Lojalitātes”** – emocionāli ļoti spēcīgs stāsts par skolotāju, šķirtu ģimeni un pusaudzi, kurš salūzt zem pieaugušo problēmu risināšanas smaguma. Tulkotāja Inta Šmite, kura ir saņēmusi Starptautisko Jāņa Baltvilka balvu par otru šīs franču rakstnieces darbu “No un es”, atzīmēja, ka šī grāmata ir ļoti būtiska un jāizlasa katram vecākam un skolotājam. Ir grūti aptvert, cik pašaieliedzīgi spēj būt bērni. Vārdam “lojalitāte” ir radusies jauna nianse.

Vai rakstniekam, tulkotājam, ilustratoram un izdevējam ir svarīgi saņemt daudzskaitlīgu, atklātu un godīgu vērtējumu par savu veikumu? Dažkārt pusvārdos, vaļširdīgo vērtējumu daudzveidībā visprecīzāk saskatāma grāmatu un lasīšanas praxietiskā nozīme. Tā ir iespējams skaidrāk apjaust, vai lasītājs ir uztvēris, ko autors vēlējis pateikt. Un kāds ir lasītājs, šeit un tagad. Galvenais ir savienība, garīgā saikne lasītāju globālajā kopienā. Turklāt 15 grāmatu izlase ir labs ceļvedis ikvienam lasītājam.

Vislielākā pateicība visiem, kas rosina lasīt. Īpašu paldies šogad vēlamies izteikt Skrīveru bērnu bibliotēkai par lasīšanas veicināšanas programmas Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija 20 gadu jubilejas izstādes izveidi, Ventpils 4. vidusskolas bibliotēkai par aktīvu jauniešu iesaisti lasīšanā, Daugavpils 3.vidusskolas bibliotēkai par Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijas veiksmīgu integrēšanu mācību procesā, Suntažu vidusskolas bibliotēkai par nenogurstošu vecāku iesaisti lasīšanas veicināšanā. Vēlamies arī pateikties visiem diasporas centriem par latviešu valodas neatlaidīgu stiprināšanu un grāmatu latviešu valodā popularizēšanu diasporas sabiedrībā. Par videosveicienu sagatavošanu un atbalstu Lielajiem lasīšanas svētkiem sirsnīgu paldies izsakām Latviešu biedrības Īrijā nedēļas nogales skolai "Saulgriezīte", Losandželosas latviešu skolai un Kanādas latviešu biedrībai "Imanta".

Bērnu, jauniešu un vecāku žūrijas īstenošanu un Lielo lasīšanas svētku norisi atbalsta LR Kultūras ministrija, pagājušajā gadā skolu iesaisti finansēja Valsts izglītības satura centrs (VISC) Eiropas Sociālā fonda projekta “Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai” ietvaros. Satura pilnveidošanu un organizatorisko darbu veic Latvijas Nacionālā bibliotēka kopā ar reģionālajām bibliotēkām un citiem atbalstītājiem.

Informāciju sagatavoja:

Silvija Tretjakova

Latvijas Nacionālās bibliotēkas

Bērnu literatūras centra vadītāja

E-pasts: silvija.tretjakova@lnb.lv

www.lnb.lv

www.lasamkoks.lv